

*До спеціалізованої вченої ради К 27.855.03
в Університеті державної фіскальної
служби України за адресою:
вул. Університетська, 31, м. Ірпінь, 08201*

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертацію Томіна Едуарда Євгеновича на тему «Процесуальні порушення у досудовому та судовому провадженнях», подану на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Вивчення представлених Томіним Едуардом Євгеновичем матеріалів дисертації та автореферату дає підстави стверджувати, що ним було проведено всебічний, ґрунтовний аналіз обраної теми, сформульовано виважені та обґрунтовані висновки і пропозиції, що виносяться на захист.

Актуальність теми дослідження. У практичній діяльності та теорії кримінального процесу немає єдності в розумінні, що саме призводить до визнання доказів недопустимими: помилки або порушення кримінального процесуального закону при їх збиранні, перевірці та оцінці. Органи досудового розслідування зобов'язані забезпечити реалізацію законних прав та інтересів учасників кримінального процесу. Повинні бути дотримані приватні та публічні інтереси, а також встановлення істини у кримінальному процесі в умовах змагальності сторін, інших зацікавлених осіб.

Кримінальні процесуальні відносини обтяжені різного роду перепонами, які виникають у силу низки причин як суб'єктивного, так і об'єктивного характеру. Діяльність учасників кримінального процесу також не позбавлена вад. На сьогодні принципово не вирішено питання про співвідношення категорій «помилка» – «порушення». І хоча у випадку допущення помилок встановлюється їхня роль, значення, масштабність, негативні правові наслідки, більшість правників погоджуються з самою можливістю допущення помилок у кримінальному процесі. Це явище, принаймні, не можна виключати. Разом з тим залежно від ролі, значення і

наслідків помилок – вони мають бути усунені й їм повинна бути надана відповідна правова оцінка.

Можна погодитися із здобувачем, що порушення норм кримінального процесуального права зумовлює невдоволеність суспільства результатами діяльності правоохоронних органів, породжує зневіру громадян у справедливість і добропорядність суб'єктів кримінального процесу та є суттєвою перепорою на шляху виконання завдань кримінального провадження (ст. 2 КПК України).

Необхідно визнати, що у здобувач у своїй дисертаційній роботі зробив спробу дослідити процесуальні порушення (у тому числі, кримінальні процесуальні правопорушення), що вчиняються на всіх стадіях кримінального провадження, а також класифікував кримінальні процесуальні порушення, а також здійснив аналіз правових наслідків учинення останніх.

Актуальність роботи підтверджується ще й тим, що обрана тема дослідження відповідає як загальнодержавним, так і відомчим пріоритетам стосовно забезпечення реформи кримінального судочинства в Україні. Дисертація відповідає п. 2.2. Стратегії національної безпеки України, затвердженої Указом Президента України від 12 лютого 2007 р. № 105/2007 (в редакції Указу Президента України від 08 червня 2012 р. № 389/2012), положенням Концепції реалізації державної політики у сфері профілактики правопорушень на період до 2015 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 листопада 2011 р. № 1209-р, вимогам Концепції реформування кримінальної юстиції, затвердженої Указом Президента України від 08 квітня 2008 р. № 311/2008.

Виходячи з вищевикладеного, обрана тема дисертаційного дослідження Томіна Едуарда Євгеновича на тему «Процесуальні порушення у досудовому та судовому провадженнях» є своєчасною, актуальною, має наукове та практичне значення.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність полягає як у самій постановці проблеми, так і у способі її вирішення. Автор роботи вдало визначив об'єкт дослідження та вірно окресли його предмет. Сформульована мета роботи, поставлені задачі дослідження дозволили зосередити увагу на ключових аспектах обраної теми.

Найістотнішими результатами дослідження, що зумовлюють його новизну і визначають внесок автора в розроблення зазначеної проблематики, є такі положення і висновки, зокрема, *вперше* сформульовано авторське визначення поняття кримінального процесуального правопорушення; здійснено класифікацію правових наслідків вчинення кримінальних процесуальних порушень; обґрунтовано доцільність доповнення чинного КК України та КУпАП нормами щодо встановлення кримінальної та адміністративної відповідальності за кримінальні процесуальні порушення; *удосконалено* основні критерії класифікації кримінальних процесуальних порушень; *дістало подальший розвиток* положення про те, що кримінальна процесуальна відповідальність відрізняється від матеріально-правових видів юридичної відповідальності (кримінальної, адміністративної, дисциплінарної, цивільно-правової) за такими ознаками: як сфера застосування; суб'єктним складом; нормативною основою; фактичною підставою; особливим порядком реалізації та актами застосування кримінально-процесуальної відповідальності.

Не викликає сумніву *практичне значення* одержаних результатів, яке полягає в тому, що отримані наукові результати дисертаційного дослідження використовуються та можуть бути запроваджені у науково-дослідній сфері під час опрацювання теоретичних і прикладних проблем кримінальних процесуальних порушень; законотворчій діяльності, при внесенні змін і доповнень до чинного кримінального процесуального, кримінального та адміністративного законодавства України; навчальному процесі, при підготовці підручників, навчальних посібників, розробці курсів лекцій,

навчально-методичних матеріалів з курсу «Кримінальний процес України», коментарів до КПК України тощо; у слідчій та судовій діяльності як рекомендації при розслідуванні кримінальних правопорушень і судового розгляду кримінальних справ.

Структура дослідження, запропонована дисертантом, є достатньо обґрунтованою, логічно побудованою та складається зі вступу, трьох розділів, що містять дев'ять підрозділів, висновків, додатків та списку використаних джерел. Наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані дисертантом, у своїй більшості є переконливими.

Належне теоретичне обґрунтування дослідження забезпечує опрацьований дисертантом і представлений у списку використаних джерел теоретичний матеріал (253 позиції), а обґрунтованість і достовірність сформульованих у дисертації наукових положень, висновків та рекомендацій визначається і забезпечується емпіричною базою дослідження, яку становлять дані, узагальнення вивчення результатів анкетування 183 працівників прокуратури, 167 працівників суду та 129 адвокатів.

Повнота викладення основних результатів дисертації в опублікованих наукових працях.

Результати дослідження повною мірою відображено в наукових фахових виданнях автора, зміст і характер яких відповідають вимогам ДАК МОН України, а також виступах автора з доповідями основних положень дисертації на науково-практичних конференціях, що в цілому свідчить про достатній рівень апробації.

Основні теоретичні положення, висновки, пропозиції і рекомендації, сформульовані у дисертації, знайшли своє відображення у 12 наукових публікаціях, з яких шість наукових статей, що опубліковані у юридичних фахових виданнях України, затверджених наказом МОН України, одна – в іноземному фаховому виданні, та 5 тезах доповідей на міжнародних науково-практичних конференціях. Наявність достатньої кількості публікацій, матеріалів оприлюднення основних положень роботи на наукових

конференціях дає підстави стверджувати про винесення на загальний науковий розгляд основних моментів представленого до рецензування наукового дослідження та загальне схвалення його основних положень.

Оцінка змісту дисертації та автореферату. Дисертант виконав вимоги, що ставляться ДАК МОН України до цього виду наукових праць. Структура дисертації відповідає меті й завданням, відображає її ключові етапи.

Викладене може бути підставою для загальної позитивної оцінки дисертації Томіна Едуарда Євгеновича на тему «Процесуальні порушення у досудовому та судовому провадженнях» як самостійного наукового дослідження з актуальної та важливої для науки проблеми.

У цілому позитивно оцінюючи дослідження, звернемо увагу на окремі положення, які видаються неоднозначними або ж такими, що не знайшли належного висвітлення на сторінках дисертаційного дослідження, а відтак потребують роз'яснень чи додаткової аргументації під час захисту дисертації.

1. У вступі автореферату (сторінка 6) та дисертації (сторінка 9) дисертант визначає, що емпіричну базу дослідження становлять анкетування 183 працівників прокуратури, 167 працівників суду та 129 адвокатів; узагальнені дані 350 кримінальних проваджень (справ) та статистичні дані.

Поряд з цим, незрозумілою є позиція автора щодо відсутності аналізу анкетувань слідчих і керівників органів досудового розслідування, діяльність яких напряму пов'язана з піднятою дисертантом проблемою. На думку офіційного опонента, наявність аналізу думок слідчих і керівників органів досудового розслідування надала б можливість більш ефективно дослідити дану проблему, а також знайти можливі шляхи її подолання.

2. На сторінках 151–169 дисертації автор визначає, за які кримінально-процесуальні порушення настає кримінальна відповідальність, утім ним не здійснюється авторський аналіз цих проблем, у тому числі не пропонуються зміни, пропозиції щодо вирішення даної проблеми. Ці положення набули б більшої практичності, якби автор навів практичні приклади таких порушень.

3. У дослідженні автором наводяться практичні приклади кримінально-

процесуальних порушень за 2013–2014 роки. Утім, ним не аналізується та не використовується судова практика за 2015 рік і перше півріччя 2016 року, що, своєю чергою, на думку опонента, не надає можливості повною мірою оцінити реальний стан кримінально-процесуальних порушень під час прийняття рішень у досудовому та судовому провадженнях на сучасному етапі.

4. На сторінках 24, 34, 48, 58, 72–74, 107–108 дисертації автор поверхнево розглядає зарубіжний досвід з досліджуваного питання. Поряд з цим, дисертант залишає поза увагою аналіз кримінальних і кримінально-процесуальних норм зарубіжних країн. На нашу думку, аналіз даних положень мав би вагоме значення в створенні практичних рекомендацій щодо вирішення проблеми процесуальних порушень, а також у створенні законодавчих пропозицій щодо відповідальності за кримінально-процесуальні порушення.

5. На сторінках 145–149 дисертації здійснюється аналіз законодавства щодо дисциплінарної відповідальності за процесуальні порушення у досудовому та судовому провадженнях. Натомість, автором наводяться лише законодавчі положення, які, до речі, не обґрунтовуються, що ставить під сумнів повноту розгляду даного питання.

Також автором не надається власного бачення щодо існуючої цивільно-правової відповідальності (сторінки 142–145), дисциплінарної відповідальності (сторінки 145–149), адміністративної відповідальності (сторінки 149–151).

Наведені вище зауваження не ставлять під сумнів актуальність даної теми, вони лише представляють особисту думку опонента, можуть слугувати підґрунтям для подальшої дискусії і жодною мірою не впливають на загальну високу позитивну оцінку виконаного монографічного дослідження, в якому висвітлено ті положення, які лише збагачують теорію кримінального процесу.

Оцінка змісту дисертації, її завершеність в цілому, оформлення.

Виходячи з викладеного вище, можна стверджувати, що дисертаційне дослідження Томіна Едуарда Євгеновича на тему «Процесуальні порушення у досудовому та судовому провадженнях» є повним, комплексним, монографічним дослідженням та відповідає вимогам пп.9,10,12, 13 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня 2013 року №567, а її автор Томін Едуард Євгенович заслуговує на присудження наукового ступеня кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.09 – кримінальний процес та криміналістика; судова експертиза; оперативно-розшукова діяльність.

Офіційний опонент –
професор кафедри кримінального процесу
Національної академії внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений юрист України

О.Ю. Татаров

